

ASIA**Aalto-yliopiston insinööritieteiden korkeakoulun opetus- ja tutkintokieli****KANTELU**

A on 7.2.2013 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kirjoituksessa arvostellut Aalto-yliopiston insinööritieteiden korkeakoulun menettelyä. Kantelu on 22.4.2013 valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta annetun lain 3 §:n nojalla siirretty oikeuskanslerin käsiteltäväksi.

Kirjoituksessa todetaan, että rakennus- ja ympäristötekniikan osastolla kaikkien ylemmän korkeakoulututkinnon kurssien opetuskieli on englanti. Kaikki opetusmateriaali on saatavilla pääsääntöisesti vain englanniksi. Kantelijan käsityksen mukaan opetus tulisi järjestää myös suomen kielellä.

SELVITYS

Aalto-yliopiston selvitys eduskunnan oikeusasiamiehen kanslialle on annettu 4.4.2013.

RATKAISU**Säännökset**

Perustuslain 16 §:ssä säädetään sivistyksellisistä oikeuksista. Pykälän 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Oppivelvollisuudesta säädetään lailla. Pykälän 2 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Pykälän 3 momentin mukaan tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus on turvattu.

Perustuslain 17 §:n 1 momentin mukaan Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi. Pykälän 2 momentin mukaan jokaisen oikeus käyttää tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa asiaansa omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia, sekä saada toimituskirjansa tällä kielellä turvataan lailla.

Keskeisin sanottua oikeutta turvaava laki on kielilaki (423/2003). Sitä ei kuitenkaan sovelleta yliopistoihin. Niiden kielistä säädetään yliopistolaisissa (558/2009), mutta luonnollisesti perustuslain säännös soveltuu myös yliopistoihin.

Yliopistolain 11 §:n 1 momentin mukaan Helsingin yliopiston ja Taideyliopiston opetus- ja tutkintokielet ovat suomi ja ruotsi. Aalto-yliopiston opetus- ja tutkintokieleen sovelletaan vastaavasti, mitä sen muodostaneiden yliopistojen tutkintokielestä säädetään yliopistolain (645/1997) 9 §:ssä. Tällä perusteella Aalto-yliopiston insinöritieteiden korkeakoulun opetus- ja tutkintokielet ovat suomi ja ruotsi. Yliopistolain 11 §:n 2 momentin mukaan yliopisto voi päättää lisäksi muun kielen kuin 1 momentin mukaisen opetus- ja tutkintokielensä käyttämisestä opetus- ja tutkintokielenä ja opintosuorituksissa.

Yliopistolain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 7/2009 vp) perustelujen mukaan yliopistojen opetus- ja tutkintokielet pysyvät ennallaan, ja yliopistouudistuksen yhteydessä yhteen sulautuvien yliopistojen opetus- ja tutkintokieli säilyy kunkin yksikön osalta sellaisena kuin se on ollut ennen yliopistojen yhdistymistä. Aalto-yliopiston opetus- ja tutkintokielet ovat esityksen mukaan näin ollen suomi ja ruotsi teknillistieteellisellä ja taideteollisella alalla ja suomi kauppatieteellisellä alalla.

Aalto-yliopiston johtosäännön 3 §:n mukaan Aalto-yliopiston insinöritieteiden korkeakoulun opetus- ja tutkintokieli on suomi ja ruotsi. Yliopisto voi johtosäännön mukaan päättää myös muun kielen käyttämisestä opetus- ja tutkintokielenä ja opintosuorituksissa. Aalto-yliopiston yleisten opetusta ja opiskelua koskevien sääntöjen 4 §:n mukaan koulutusohjelman tutkintokieleksi voidaan määrätä englanti, jos koulutusohjelman opetus ja ohjaus ovat saatavissa ja opintosuoritukset annettavissa englanniksi. Opiskelijan, jonka tutkintokieli on englanti, on annettava opintosuorituksensa pääsääntöisesti englanniksi. Muultakin opiskelijalta pääsääntöisesti edellytetään opintosuorituksen antamista englanniksi, kun opetuskieli on englanti.

Aalto-yliopiston kielellisten linjausten mukaan tutkintoja ja opetusta tarjotaan suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi. Valtaosa Aalto-yliopiston maisterikoulutuksesta tarjotaan linjausten mukaan englanniksi. Kandidaatin tutkinnon opinnot tarjotaan pääasiassa suomeksi ja ruotsiksi.

Insinöritieteiden korkeakoulun tutkintosäännön mukaan korkeakoulun opetus- ja tutkintokielet ovat suomi ja ruotsi. Korkeakoulussa voi suorittaa ylemmän perustutkinnon ja jatkotutkinnon sen mukaan kuin koulutusohjelman perustamisen yhteydessä on päätetty. Kun opetuskieli on englanti, opiskelijalta edellytetään opintosuorituksen antamista pääsääntöisesti englanniksi. Opiskelijalla on tutkintosäännön mukaan oikeus kokeissa sekä kirjallisesti että suullisesti käyttää suomen tai ruotsin kieltä sekä vieraalla kielellä luennoidusta kurssista asianomaista kieltä.

Aalto-yliopiston selvitys

Yliopiston selvityksen mukaan uuden yliopistolain perusteluissa korostetaan yliopistojen tutkimuksen ja opetuksen kansainvälistymisen merkitystä. Kansainvälistyminen on yliopistolle väline opetuksen ja tutkimuksen laadun nostamiseen, ja sen myötä koulutuksen vaikuttavuuden lisäämiseen. Aalto-yliopiston peruslähdekohtana on, että Aalto-yhteisö voi kansainvälistyä heikentämättä kansallisten kielten asemaa tieteen kielinä.

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Insinöörityöiden korkeakoulun selvityksen mukaan laitoksen kaikkia ylemmän korkeakoulututkinnon kursseja ei ole muutettu englanninkielisiksi ja suurin osa opetusmateriaalista on olemassa myös suomenkielisenä. Osa aiemmin suomenkielisistä kursseista tarjotaan kuitenkin nyt englanninkielisenä, koska laitoksella on vieraskielisiä opiskelijoita ja opettajia, eivätkä laitoksen resurssit riitä samojen kurssien järjestämiseen erikseen suomeksi ja englanniksi. Korkeakoulun tutkintosäännön mukaan suorituskielet voi kuitenkin olla myös opiskelijan äidinkieli suomi tai ruotsi. Sääntö on ollut olemassa jo useita vuosia, mutta jotkut opettajat ovat edellyttäneet tenttivastauksissa englannin kieltä silloin, jos opetuskieli on ollut englanti. Tässä asiassa korkeakoulun on selvityksen mukaan parannettava opetushenkilökunnalle tarkoitettua viestintää, jotta opiskelijoiden oikeusturva tulee otettua riittävästi huomioon. Aalto-yliopisto toteaa selvityksessään, että koulutusohjelman kurssien opetuskielen englanninkieliseksi muuttamisen yhteydessä ennakoitavuuteen, tiedottamiseen sekä suoritusmahdollisuuksien järjestämiseen koitavilla kielillä tutkintosäännön puitteissa on kiinnitettävä huomiota. Puutteet on havaittu ja korkeakoululla on toimenpideohjelma puutteiden korjaamiseksi.

Aalto-yliopiston selvityksen mukaan yliopiston kaikilla aloilla on käynnissä perustutkintoon johtavien ohjelmien uudistus. Tekniikan alalla uudet kandidaattiohjelmat aloittivat 2013. Maisteriohjelmia uudistusta tekniikan alalla valmistellaan. Kansainvälisyys ja siihen liittyvät kielilinjaukset ovat selvityksen mukaan mukana uudistuksessa.

Apulaisoikeuskanslerin 25.11.2010 antama ratkaisu

Apulaisoikeuskansleri antoi 25.11.2010 yliopiston opetuskieltä koskevan päätöksen. Siinä apulaisoikeuskansleri katsoi käyneen ilmi, että Helsingin yliopiston maatalous – metsätieteellisessä tiedekunnassa oli englanninkielisiä maisteriohjelmiä, mutta kaikkea maisterivaiheen opetusta ei ollut muutettu englanninkieliseksi. Soveltavan biologian laitoksella merkittävä osa maisterivaiheen luento-opetuksesta oli englanninkielistä. Selvityksen mukaan opetuksen ollessa englanninkielistä maisterivaiheen opiskelijoilla oli oikeus esittää kysymyksiä, laatia kirjalliset harjoitustyöt ja vastata tentteihin suomen tai ruotsin kielellä.

Päätöksen mukaan vanha yliopistolaki jätti yliopiston päätettäväksi, missä laajuudessa opetus- ja tutkintokielenä oli käytettävä suomea ja ruotsia, ja miten paljon niiden sijasta tai ohella voitiin käyttää muita kieliä. Apulaisoikeuskansleri katsoi päätöksessään, että perustuslain 16 ja 17 §:n säännökset huomioon ottaen oli kuitenkin selvää, ettei lakisääteisiä opetus- ja tutkintokieliä voitu kokonaan syrjäyttää.

Päätöksen mukaan uuden yliopistolain kielisäännös sisältää selvän lisäyksen aikaisempaan verrattuna: ”--- voi päättää *lisäksi* muun kielen ---”. Päätöksessä todetaan, että lisäys korostaa entistään sitä, että yliopiston on turvattava perustutkintojen opetus ja suoritettavuus lakisääteisillä opetus- ja tutkintokielillä.

Arviointi

Yliopistolain 11 §:ssä määritellään yliopistoissa käytettävät opetus- ja tutkintokielet. Edellä kerrotusti Aalto-yliopiston insinöörityöiden korkeakoulun opetus- ja tutkintokielet ovat suomi ja ruotsi. Yliopisto voi lisäksi päättää muun kielen kuin lain 11 §:n 1 momentin mukaisen opetus- ja tutkintokielenä käyttämisestä opetus- ja tutkintokielenä ja opintosuorituksissa. Yliopistolaki jättää melko pitkälti yliopiston itsensä päätettäväksi, missä laajuudessa lakisääteisiä opetus- ja tutkintokieliä on käytettävä, ja miten paljon niiden sijasta tai ohella voidaan käyttää muita kieliä. Muiden kielten käyttö ei kuitenkaan saa olla niin laajaa, että suomen ja ruotsin kielen asema opetus- ja tutkintokielenä syrjäytyy.

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Aalto-yliopiston kielellisten linjausten mukaan valtaosa Aalto-yliopiston maisterikoulutuksesta tarjotaan englanniksi. Selvityksen perusteella englanninkielisen opetuksen osuus insinööritieteiden korkeakoulun maisteriopinnoissa on jatkuvasti kasvamassa, ja maisteriohjelm uudistusta valmistellaan. Perustuslain 16 ja 17 §:n säännökset huomioon ottaen on selvää, että myös suomen ja ruotsin kielten tulee säilyä opetus- ja tutkintokielenä insinööritieteiden korkeakoulussa.

Saatan Aalto-yliopiston ja sen insinööritieteiden korkeakoulun tietoon sen, mitä olen edellä esittänyt yliopistolain kielisäännöksen merkityksestä. Pyydän yliopistoa viimeistään 31.3.2014 toimittamaan minulle tiedon siitä, miten insinööritieteiden maisteriohjelman uudistaminen on edennyt.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Outi Kostama